

3.1 Migrační situace Česka

K. Janurová, L. Pavelková

Klíčové pojmy: migrace, statistika, Česko, obyvatelstvo

Vzdělávací cíl: procvičovat dovednost žáků vyhledat relevantní data z databanky Českého statistického úřadu (ČSÚ) a využít je při řešení konkrétních otázek

Potřebný čas: 2 vyučovací hodiny

Aktivitu lze samozřejmě zkrátit vybráním pouze některých úloh v pracovním listu, či naopak prodloužit doplňujícími otázkami a důkladnější diskuzí.

Zdroj dat: Český statistický úřad – ročenka Cizinci v ČR 2019, dostupné na www.czso.cz (výběr potřebných tabulek také příloha 8)

Struktura a organizace hodiny:

V úvodní evokační části, abychom zjistili míru poznání žáků v dané problematice, se nabízí položit některé z těchto otázek:

▶ V poslední době se často mluví o migraci, migrantech, uprchlících. Kde si můžete ověřit, zda jsou používané údaje nejen o jejich počtech správné? Jakou mají tato data vypovídací schopnost, tj. co z nich vyčteme a co již ne? Jak často si ověřujete informace, které uvádějí různá média a pak s nimi operují třeba i vaši kamarádi a známí?

▶ Žáci tak mají příležitost dát najevo svoji zkušenost ve sledované problematice. Pokud žádnou nemají (což je možné zejména u mladších žáků), mohou logicky vymyslet, kde informace hledat.

V další části hodiny doporučujeme, aby učitel či sami žáci (záleží na dostupnosti technického vybavení) shrnuli poslání a obsahové zaměření Českého statistického úřadu s využitím jeho internetové stránky.

▶ Vhodné je rovněž obrátit pozornost žáků na výhody a nevýhody dat poskytovaných ČSÚ (viz tabulka 4). Žáci na mnohé z nich pravděpodobně sami přijdou.

Dříve než žáci začnou sami zpracovávat úkoly v pracovním listu (viz příloha 7), je vhodné s nimi zopakovat obsahové vymezení odborných pojmů, aby dokázali používat relevantní pojmový aparát.

▶ Jde zejména o tyto pojmy: migrace; migrant; cizinec; státní občanství; mezinárodní ochrana; azyl; doplňková ochrana; třetí země (země mimo EU); povolení k pobytu a jeho základní druhy (trvalý pobyt, dlouhodobý pobyt). S definicí těchto pojmů může pomoci článek Pavelkové, Valenty (2021).

▶ Ve vztahu k ČSÚ je také vhodné upozornit na fakt, že je v tabulkách a grafech používán pojem *cizinec* ve smyslu migrant, ačkoliv slovo *cizinec* má širší význam (zahrnuje i turisty atd.). Pro žáky může být tato situace ukázkou toho, že je třeba být opatrný v užití pojmů nejen ze strany různých institucí, ale i jednotlivců apod.

Tabulka 4 – Výhody a nevýhody dat poskytovaných ČSÚ

Výhody	Nevýhody
dobrá dostupnost	oficiální statistiky, které ne vždy postihují realitu (lidé se neregistrují, neodregistrují apod.)
obsáhlá data	nezahrnují všechny informace, případně nejsou všechny informace veřejné
data dostupná pro poměrně dlouhé časové období	zpoždění ve zpracování dat
dostupné v češtině i v angličtině	nezahrnuje neregistrované aktivity – například práci bez pracovní smlouvy
	občané EU nemají povinnost (a často ani motivaci) si registrovat trvalé bydliště v Česku (případně tato povinnost není vymáhána) – pokud to neudělají, nejsou zahrnuti ve statistikách

Zdroj: vlastní návrh autorek

Další část hodiny je věnována samostatné práci žáků – ta může probíhat individuálně, nebo ve skupině (skupinová práce může ušetřit čas tím, že každý člen skupiny zpracovává část zadání).

► Na základě zdrojových materiálů (podrobněji níže) žáci odpovídají na otázky v pracovním listu (příloha 8).

► Za zdrojový materiál považujeme grafy a tabulky z ročenky Cizinci v České republice 2019 (případně lze z ročenky okopírovat/tisknout strany 45, 46, 47, 55, 56, 57, 78, 79, 96 a 176). Publikace Cizinci v České republice je k dispozici zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-xf621f2yaw>, publikace je také možné zdarma objednat.

► Zdrojové materiály budou obsahovat větší množství listů, protože statistická ročenka obsahuje poměrně obsáhlé tabulky. Toto může být z počátku matoucí, je ale užitečné, pokud si žáci umí s takovým materiálem poradit a najít informace, které aktuálně potřebují.

Na závěr hodiny učitel společně s žáky porovná a posoudí jejich odpovědi, popř. odpovědi jednotlivých skupin (viz exkurz 11).

► Například každá skupinka zodpoví jednu otázku a zdůvodní výběr použitých dat. I při správné odpovědi je důležité upozornit na typické desinterpretace některých typů dat (např. podíl vs. počet u otázky číslo 4).

► Zcela na závěr je vhodné podnítit sebereflexi žáků například těmito otázkami: Co vás překvapilo? Znali jste nějakou odpověď i bez použití dat? Napadají vás k tomuto tématu nějaké další otázky?

Exkurz 11 – Správné, resp. možné odpovědi pracovního listu Migrace

1. Jaká je současná migrační situace Česka? Konkrétně zjisti, kolik migrantů zde žije, odkud (z jakých světových regionů/skupin zemí) jsou, kde především žijí, jaké změny nastaly v posledních letech.

K 31. 12. 2018 žilo v Česku 566 931 migrantů = osob s cizím státním občanstvím (564 345 bez držitelů mezinárodní ochrany), tj. zhruba 5 % celkového počtu obyvatel. Největší koncentrace migrantů je v Praze, dále ve Středočeském kraji a městských oblastech (zejména Brno, Ostrava, Plzeň). V posledních letech počet migrantů mírně narůstal.

Nejvíce migrantů má trvalý pobyt nebo přechodný pobyt občana EU. Držitelé azylů jsou ve výrazné menšině (pouze 2 586 lidí v roce 2018).

Podíl lidí z EU a ze zemí mimo EU je relativně vyrovnaný, mírně ale převládají migranti ze zemí mimo EU (tzv. třetích zemí). Nejvíce zastoupené země jsou: Ukrajina, Slovensko, Vietnam, Rusko.

Největší počet žádostí o azyl byl v roce 2018 od občanů Ukrajiny (418 žádostí) – v souvislosti s válečným konfliktem na východní Ukrajině. Na toto je dobré žáky upozornit – vzhledem ke kulturní i geografické blízkosti a historické migraci do Česka je pro Ukrajince utíkající z válečné zóny Česko logickým cílem. Naopak pro žadatele ze zemí Blízkého východu není Česko příliš atraktivní a známé.

2. Jaká je věková struktura migrantů v Česku? Liší se pro muže a pro ženy?

Mezi migranty převládají lidé v tzv. produktivním věku, konkrétně ve věku od 30 do 45 let. To je výrazný rozdíl oproti věkové struktuře všech obyvatel Česka. Věková struktura je podobná pro muže i ženy.

Rozdíl ve věkové struktuře migrantů je dán zejména tím, že migrace je proces náročný a rozhodují se pro něj tedy spíše lidé, kteří ho mohou zvládnout, zároveň musí například živit rodinu. Méně starších lidí mezi migranty může být ale také tím, že s postupem času migranti mohou žádat o české občanství a ze statistik o počtu migrantů tedy „zmizí“ (pozn. takto to funguje v Česku, v některých zemích je ale ve statistických zdrojích evidován počet lidí narozených mimo území daného státu).

3. Na jakém stupni vzdělávání/škol najdeme nejvíce migrantů? Proč tomu tak je?

Nejvíce migrantů najdeme na vysokých školách (44 846) a na základních školách (24 026).

Vysokou školu si častěji vybírají studenti mimo své bydliště a tedy někdy i mimo svoji zemi – rozhoduje obor a kvalita vzdělání. Na českých vysokých školách studuje poměrně dost slovenských studentů – díky studiu v češtině nemusí za studium platit. Přibývá ale také studentů z dalších zemí, stejně jako přibývá oborů, které je možné studovat v angličtině.

Na základních školách sledujeme vyšší počty migrantů vzhledem k povinnému základnímu vzdělávání – bez ohledu na typ pobytu jsou děti v příslušném věku povinné navštěvovat základní školu. Základní školy jsou zároveň povinné tyto děti přijmout. To už neplatí u středních škol, kde proto může být překážkou studia i jazyková bariéra (čeština jako součást přijímací zkoušky) atd.

4. Přečti si následující tvrzení. Jsou pravdivá? Proč ano/ne?

a. Nejvíce migrantů žije ve Středočeském kraji.

NE, toto tvrzení není pravdivé. V roce 2018 žilo ve Středočeském kraji 76 tisíc migrantů. Je nicméně pravda, že po Praze je ve Středočeském kraji nejvyšší koncentrace migrantů.

b. V Česku žije více migrantů než na Slovensku.

ANO, toto tvrzení je pravdivé. Je ale podstatné upozornit na to, že pravdivost tvrzení neposoudíme pouze na základě dodaných dat: Slovensko figuruje pouze v grafu znázorňujícím podíl migrantů na celkovém počtu obyvatel – nejsou zde žádné absolutní hodnoty. Pro zodpovězení je tedy nutné vědět, že Slovensko má méně obyvatel než Česko – procenta se tedy počítají z nižšího celkového počtu obyvatel. ŽÁKY JE NA TOTO NUTNÉ UPOZORNIT.

c. Počet žádostí o azyl se od roku 2001 nemění.

NE, toto tvrzení není pravdivé. V letech 2001 a 2003 sledujeme velký nárůst žádostí o azyl (8 788 žádostí v roce 2000, 18 094 v roce 2001, 8 484 v roce 2002, 11 400 v roce 2003), poté následuje trvalý pokles k minimu v roce 2013 (707 žádostí), poté došlo k mírnému nárůstu žádostí v důsledku větší migrační vlny do Evropy (1 478 žádostí v roce 2016), poté už sledujeme mírný pokles (1 701 žádostí v roce 2018).

d. Většina migrantů v Česku je ze zemí mimo Evropskou unii (tzv. třetí země).

Ano, toto tvrzení je pravdivé. V roce 2018 bylo migrantů ze zemí mimo EU 331 852, migrantů ze zemí EU 232 493.

e. V Česku žije méně migrantů s dlouhodobým pobytem než migrantů s azylem.

NE, toto tvrzení není pravdivé. V roce 2018 bylo migrantů s dlouhodobým pobytem 113 793, lidí s azylem pouze 2 586.

Zdroj: vlastní návrh autorek